

On les paraules falten (La musicoteràpia i els nens i nenes amb discapacitat)

Presentació

La música és una de les eines que tenim les persones per enriquir la nostra vida; per tal motiu, aquest treball s'ha realitzat amb la intenció d'observar, analitzar i aplicar la música com a teràpia al col·lectiu de nens i nenes amb necessitats educatives especials.

D'acord amb aquesta idea, s'han marcat una sèrie d'objectius concrets, per poder conèixer com és la teràpia amb música dins d'aquest col·lectiu concret. Ara bé, dins un món tan ampli com són les discapacitats es pot observar i extreure una gran quantitat d'informació sempre que es disposi d'un termini d'observació i de treball molt llarg; per tant, és difícil poder marcar uns objectius que de veritat es puguin arribar a assolir a curt termini. Tot i això, es poden marcar uns objectius més a curt termini basats en l'observació de petits canvis dins la conducta i les relacions que puguin establir els nens dins sessions de musicoteràpia.

Els objectius marcats han estat aplicats en una aula amb set nens d'educació especial d'edats compreses entre els 3 i els 4 anys. Aquests alumnes presenten problemes i dificultats en l'adquisició de coneixements i en el procés d'ensenyament-aprenentatge. En línia general els alumnes presenten plurideficiències que impliquen retard en el desenvolupament global, diferents graus de retard intel·lectual, tras-

---

---

toros físics, trastorns d'espectre autista (TEA), agnèsia del cos callós, síndromes de West, Rett, Down i altres tipus de malalties associades a aquests trastorns.

En base a això s'ha fixat un objectiu principal:

- Mostrar els avantatges que la musicoteràpia té en els nens amb necessitats educatives especials, gràcies a l'observació realitzada al centre d'educació especial Sant Rafael de la diputació de Tarragona, a Tarragona, en el qual s'ha assistit a diferents sessions dinàmiques de musicoteràpia i s'han realitzat pràctiques.

També s'han marcat una sèrie d'objectius secundaris:

- Oferir una descripció de com la musicoteràpia s'utilitza actualment en el món de l'educació especial.
- Comprovar en quina mesura la música ajuda a la concentració dels nens mitjançant sessions pràctiques de musicoteràpia.
- Demostrar que la musicalitat d'una persona no depèn de la seva capacitat cognitiva i intel·lectual; és a dir, es pot fer música i gaudir de la música independentment del nivell intel·lectual o motriu.

Per tal de fer aquesta anàlisi, i per assolir els objectius, en la mesura del possible, s'ha realitzat un estudi previ sobre el tema en qüestió i una sèrie d'activitats posteriors a l'Escola d'Educació Especial Sant Rafael de la Diputació de Tarragona, a Tarragona.

Metodologia

En el present treball s'ha realitzat un estudi qualitatiu amb la intenció de conèixer i estudiar els beneficis que té la musicoteràpia, més concretament en la seva aplicació dins l'educació especial. Per dur a terme el treball, ha estat necessària una recerca i la consegüent recopilació de dades i d'informació prèvies sobre el concepte de *musicoteràpia* i sobre l'aplicació de la teràpia en nens i nenes amb necessitats educatives especials. Amb aquesta informació s'han pogut redactar una sèrie d'objectius aplicables a una aula d'educació especial, amb nens d'edats entre els tres i els quatre anys que tenen diferents graus de retard en el desenvolupament global, ja siguin deficiències en el desenvolupament físic o intel·lectual.

Per a la recollida de dades s'han confeccionat una sèrie d'entrevistes semiestructurades a professionals, tant de l'àmbit musical com del de l'educació especial. Més concretament, a una musicoterapeuta, a una professora i tutora d'una aula d'educació especial i a una psicòloga i músic professional. Les entrevistes constaven d'una sèrie de preguntes sobre la musicoteràpia i l'educació especial i els beneficis que té la teràpia en qüestió dins l'àmbit de les necessitats educatives especials.

Durant els mesos d'abril, maig i juny s'ha realitzat el treball de camp, que s'ha fet dins el Centre Públic d'Educació Especial Sant Rafael de la diputació de Tarragona,

---

---

a Tarragona. Durant aquests tres mesos s'ha anat al centre per assistir a sessions de musicoteràpia amb els nens amb necessitats educatives especials. Aquestes sessions s'han fet amb la musicoterapeuta Alba Cots, una professional en l'àmbit de la teràpia que està implicada en diversos projectes que relacionen la musicoteràpia i els nens, i concretament en un que relaciona aquesta teràpia amb els nens d'educació especial, que és el projecte en el qual hem tingut la possibilitat d'entrar i observar-hi els avantatges que té la musicoteràpia en aquesta situació.

En el període de temps d'aquests tres mesos també s'ha tingut la possibilitat d'endinsar-se en dos altres projectes que té l'escola. En primer lloc, la banda per als gegants que tenen a l'escola, en la qual participen uns quants alumnes que toquen instruments de percussió i que són ajudats per tres professores que toquen la gralla. D'altra banda, també s'ha pogut participar en l'assaig del festival de fi de curs que fa l'escola, una experiència fantàstica en la qual es combina la música amb les capacitats interpretatives que tenen els nens.

Dins l'escola Sant Rafael s'ha fet una pràctica amb música, que ha consistit en la utilització d'aquesta com a suport o base per a l'explicació d'un conte, en concret el conte del Patufet. Aquesta activitat ha estat una part molt important dins el treball, s'ha fet amb la col·laboració de la professora i les professionals de l'aula Mestral, amb nens i nenes d'edats compreses entre els quatre i cinc anys. S'han pogut observar moltes coses per destacar l'interès dels nens per la música.

Per tal de recopilar la màxima informació possible, i per poder observar les opinions i emocions que mou la musicoteràpia, s'ha realitzat una enquesta proposada només a persones que treballen dins el món de l'educació. Aquesta enquesta s'ha traslladat a diferents professors i professionals de diferents escoles d'educació ordinària de la província de Tarragona i a professors i professionals del CPEE Sant Rafael de la diputació de Tarragona, a Tarragona.

Amb la recopilació de dades obtingudes en els anteriors apartats s'ha decidit confeccionar un pla d'actuació amb musicoteràpia, més concretament un pla que tingui com a base la música per a una aula amb nens d'edats compreses entre els tres i quatre anys, tot i que segurament és extrapolable a aules amb nens i nenes més grans, sempre dins l'educació infantil.

Resultats i conclusions

Ja finalitzat el procés de recollecció de dades, tant dins l'escola d'educació especial com mitjançant les entrevistes i enquestes, es constata que, com deia el famós escriptor i poeta francès Victor Hugo, «la música expressa tot el que no podem dir i tot allò pel qual no ens podem estar en silenci».

Els alumnes amb necessitats educatives especials, en la majoria de casos, tenen necessitats molts grans d'estímuls sensorials, i la música és una de les coses que més

---

---

els ajuda a treballar tots aquests tipus d'estímuls, ja que produeix un treball múltiple en molts dels sentits, és a dir, és impossible escoltar música i no desenvolupar altres sentits que no siguin l'oïda. Per tant, la música aporta una estimulació multisensorial extraordinària, permet la millora en l'atenció, en la coordinació motriu, en la comunicació o en la millora d'aspectes neurològics, entre altres beneficis de gran importància en aquests alumnes.

Amb les entrevistes realitzades a les tres professionals en musicoteràpia i educació especial es pot veure que l'accent està en el tema de la introducció de professionals especialitzats en música dins les escoles d'educació especial, igual que està reglat en l'educació ordinària. Tots reiteren que els nens estan necessitats d'estímuls per desenvolupar els seus sentits. Tampoc no es pot oblidar la capacitat terapèutica que té la música en totes les persones, que ajuda en la millora de l'àmbit psíquic i en l'àmbit emocional.

La pràctica feta a l'escola ha permès veure el gran estimul que aporta als nens la música en directe. Tot i que només es van tenir tres sessions de treball per a la realització d'aquesta pràctica, es van veure alguns canvis en l'actitud dels nens, que es mostraven molt més atents i concentrats en l'explicació. També cal destacar el canvi que es va produir en les relacions entre el músic i l'alumne, que durant les sessions va anar millorant, incrementant la capacitat de participació i la comunicació entre ambdues parts. El primer contacte va suposar enfrontar-se a una situació nova, on hi havia una persona estranya que feia sonar un objecte desconegut. Però la música va aconseguir que els alumnes connectessin positivament amb l'activitat i escoltessin amb atenció.

Arran d'aquesta experiència positiva i en vista de les necessitats del centre visitat, així com dels resultats obtinguts en enquestes realitzades, on el 100 % del professorat d'educació especial va respondre que s'hauria d'incloure la musicoteràpia als seus centres, s'ha dut a terme una proposta didàctica que engloba tots els continguts que s'han destacat i introdueix la musicoteràpia de manera sistematitzada dins l'educació especial.

Les respostes a les enquestes realitzades sobre una mostra composta íntegrament per professionals de l'educació, on s'emfatitza de manera clara el rol de la música i la musicoteràpia a les aules, fa palesa la necessitat d'introduir en major grau especialistes de música a les escoles, en particular als centres d'educació especial.

Una de les qüestions que salta més a la vista és, sens dubte, com pot ser que aquests nens i nenes que gaudeixen tant amb la música no en puguin gaudir més. Tot i que els professionals del centre on s'ha assistit tots s'esforcen d'una manera o d'una altra en poder introduir la música a les aules, resulta obvi que necessiten molta més ajuda per poder donar als nens el que els aporta grans estats de benestar i felicitat o que, simplement, els ajuda a mostrar els seus sentiments. Per això es veu

---

---

necessari introduir d'una forma o altra més música dins aquestes aules, de la mà de professionals en l'àmbit.

En definitiva, com va dir Anne Frank, «Tots vivim amb l'objectiu de ser feliços; les nostres vides són totes diferents però tots i totes tenim el mateix objectiu: la felicitat». I, en aquest sentit, els nens i nenes amb necessitats educatives especials no són ni més ni menys, també han de ser feliços. Si la música els pot ajudar a aconseguir aquesta fita que totes les persones compartim, a què estem esperant?

Bibliografia i webgrafia

Webs: Pàgina web Associació Catalana de Musicoteràpia: <<http://musicoterapia.cat>> – Psicologia i musicoteràpia: <<https://psicologiaymente.com>> – Documents: ORTEGA, E.; ESTEBAN, L.; ESTÉVEZ, A. F.; ALONSO, D. *Aplicaciones de la musicoterapia en educación especial y en los hospitales. European Journal of Education and Psychology* (pdf), 2009: <<http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=129312577005>> – GARCÍA MOLINA, M. T. *La importancia de la música para el desarrollo integral en la etapa infantil* (pdf), 2014: <<https://rodin.uca.es/xmlui/bitstream/handle/1049z8/16696/16696.pdf>> – NAVARRO, C. *Musicoterapia con niños con síndrome de Down* (pdf), 2011: <http://roble.pntic.mec.es/mlia0003/masjuntosmasespeciales/jornadas/jornadas2011/materiales/nuevasmusicas_musicoterapia.pdf>
